

Беднар Галина Петрівна
*Провідний спеціаліст відділу обробки документів
управління соціального захисту населення Чермеровецької РДА*

МІСЦЕ ЖИТЛОВИХ СУБСИДІЙ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Україна є на шляху розвитку демократичної, правової, соціальної держави, спрямованої на впровадження європейських принципів соціального захисту своїх громадян. Рух нашої держави у соціальній сфері є пріоритетним, що пов'язано зі зниженням соціального рівня життя населення, а отже, необхідністю посилення державного втручання у забезпечення соціального захисту населення. За роки незалежності було прийнято чимало нормативно-правових актів у соціальній сфері, запроваджено окремі механізми соціальної підтримки власного населення у скрутних соціально-економічних умовах розвитку держави. Суть запроваджених реформ у сфері соціального забезпечення безумовно пов'язана із підвищенням рівня соціального захисту населення, збільшенням соціальної підтримки своїх громадян, вирівнювання їх соціального становища, підвищення рівня їх соціальної захищеності тощо. Соціальний захист спрямований перш за все на матеріальне благополуччя населення, підведення норм життєдіяльності нужденного населення до нормального буття, забезпечення мінімального рівня існування людини.

Питання соціального забезпечення населення є завжди досить актуальними з точки зору наукового дослідження, оскільки кризові явища у Україні, загострення ситуації на Сході нашої держави, скорочення кількості різноманітних державних соціальних програм призводять до того, що кількість бідних у державі тільки зростає, а отже, виникає й інша проблема – необхідність удосконалення системи соціального захисту населення, підвищення якості реалізації державної політики у вказаній сфері, удосконалення нормативно-правових актів з цього питання.

Відтак, надання субсидійованих соціальних послуг, до яких віднесено й надання житлової субсидії, є важливим чинником державної соціальної

підтримки населення, що виражається у прийнятті відповідних законів, нормативно-правових актів у цій сфері, розробці та впровадженні відповідних програм соціального захисту населення та на основі чого й здійснюється матеріальне забезпечення незахищених верств населення.

Б. С. Стичинський, зазначив, що субсидії мають майновий характер, виникають у зв'язку з обов'язковим забезпеченням за рахунок держави осіб, які цього потребують, і не передбачають взаємних зобов'язань матеріального характеру з боку громадян, їх сукупність становить у цілому предмет права соціального забезпечення. Таким чином, реалізація соціального захисту населення здійснюється не тільки у різноманітних напрямках, а й різноманітних організаційно-правових формах. Відзначимо, що глибокого комплексного наукового дослідження проблеми житлової субсидії як організаційно-правової форми соціального забезпечення населення в Україні не було. Поняття житлової субсидії розглядається в аспекті соціального захисту та соціального забезпечення, а тому з метою визначення місця житлової субсидії в системі організаційно-правових форм соціального забезпечення населення варто коротко визначити та охарактеризувати основні організаційно-правові форми соціального забезпечення населення в Україні. Слід наголосити на важливому місці житлових субсидій у системі організаційно-правових форм соціального забезпечення населення, так як, низькі пенсії та мінімальні зарплати призводять до масових неплатежів за комунальні послуги. Це питання зі соціального перетворюється на політичне. Аби не допустити соціальної напруженості в суспільстві, держава змушена надавати населенню субсидії для оплати житла та комунальних послуг [1, с. 106]. Надаючи субсидії, Україна зменшує економічний тиск на відповідні категорії людей, зменшуючи їм вартість у грошовому еквіваленті за спожиті комунальні послуги, цим самим надає їм можливість вивільнених грошових коштів, які особа може використати на інші цілі. Тобто в даному випадку держава бере на себе певну частину видатків на сплату комунальних послуг за людину.

З метою більш чіткого визначення місця житлових субсидій в системі

організаційно-правових форм соціального забезпечення населення, на нашу думку, варто коротко проаналізувати основну мету надання житлових субсидій. Є такі цілі субсидій: 1) збільшення загального рівня громадських послуг на місцях; 2) вирівнювання умов, при яких місцеві органи влади можуть забезпечувати всі суспільні послуги; 3) збільшення рівня забезпечення певної громадської послугою; 4) вирівнювання умов надання певної суспільної послуги [2, с. 519-524]. Ми ж у цьому контексті пропонуємо визначити наступну мету надання житлових субсидій: 1) вирівнювання соціальних, економічних умов користування житлово-комунальними послугами між окремими категоріями громадян; 2) здійснення соціального захисту населення в умовах підвищення цін і тарифів на житлово-комунальні послуги; 3) забезпечення стабільності витрат сімей на оплату житлово-комунальних послуг незалежно від зміни їх вартості; 4) гарантування стабільності соціального життя осіб, які неспроможні у певний період часу забезпечити себе самостійно [3, с. 56].

Визначивши основну мету надання житлової субсидії у системі здійснення соціального захисту, можемо зробити висновок, що її місце у системі організаційно-правових форм соціального захисту.

На сьогоднішній день субсидія перераховується на персональні соціальні рахунки громадян, підставою для надання субсидії є перевищення максимально можливої кількості витрат на оплату житла та комунальних послуг у сукупному доході сім'ї, а також наявності сукупного середнього й нижчого рівня життя. Громадяни, які отримують субсидії, не будуть співпадати з колом осіб, які отримують соціальну допомогу [4, с. 144-145]. Мається на увазі те, що соціальні виплати у формі житлової субсидії спрямовуються виключно на витрати на оплату житла та комунальних послуг у сукупному доході сім'ї у випадку сукупного середнього й нижчого рівня життя сім'ї. Враховуючи сутність термінологічного розуміння поняття «субсидія», можна із впевненістю констатувати, що субсидія спрямована на задоволення відповідних благ, може надаватися у матеріальній але безготівковій формі, а тому може характеризуватися як відповідна соціальна виплата.

Надання соціальної допомоги у формі житлової субсидії підвищує рівень життя населення в державі, зокрема тих осіб, які цього потребують, рівень доходів яких є значно меншим від законодавчо встановленого.

Окремі науковці субсидії, житлові субсидії відносять саме до форм надання соціальної допомоги і соціальної підтримки непрацевдатним громадянам за рахунок державного та місцевих бюджетів. М. А. Мащенко та І. В. Пивовар зазначають, що державна житлова субсидія по суті – це соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, що стала першою соціальною програмою ринкового типу і забезпечила адресну підтримку найменш захищених сімей і громадян в умовах поступового підвищення частки покриття населенням собівартості житлово-комунальних послуг і енергоносіїв [5, с. 179].

Оскільки проблема видатків на отримання субсидії розглядається в контексті дослідження соціальної допомоги, то можна констатувати про її віднесення науковцями саме до такої організаційно-правової форми соціального забезпечення, як соціальна допомога. Соціальна допомога – це система заходів для покращення матеріального стану певних соціальних прошарків шляхом соціальних програм і забезпечення діяльності мережі відповідних соціальних закладів. При прийнятті рішення про соціальну допомогу враховується матеріальне становище людей. Прикладом соціальної допомоги, в якому втілилися її характерні особливості, є державна Програма житлових субсидій [6, с. 157-258]. У даному випадку науковцями акцент робиться саме на індивідуальному підході до надання соціальної допомоги, а відповідне рішення приймається на основі аналізу матеріального становища людей. І як приклад, вчені наводять Програму надання житлових субсидій, що спрямована на надання прямої адресної допомоги особам і вважається своєрідним індикатором житлового рівня населення в Україні, оскільки збільшення кількості сімей, які при оплаті житлово-комунальних послуг користуються субсидіями, свідчить про матеріальні негаразди і зниження платоспроможності населення.

Однак, не всі науковці дотримуються такої позиції. Зокрема, Н. І.

Якуненко та Т. О. Стеценко вважають, що соціальна допомога є одноразовими виплатами або натуральними видачами і послугами для ліквідації або нейтралізації критичних життєвих ситуацій. Допомога може бути виражена у грошовій або натуральній формі, у вигляді послуг або пілґ, що надаються з урахуванням державних гарантій із соціального забезпечення за кошти місцевого бюджету, підприємств, позабюджетних і благодійних організацій, з метою надання адресної диференційованої допомоги нужденним [7, с. 17-18; 8, с. 57]. Ми ж субсидію розглядаємо як цільову, адресну, систематичну допомогу, що призначається особам, яким це дійсно необхідно. Тобто, субсидію не можна розглядати як одноразові виплати, які виплачуються особам, які цього потребують, оскільки її призначення здійснюється на певний період (6 місяців), а отже, й не зовсім доцільно відносити її до такої організаційно-правової форми соціального забезпечення, як соціальна допомога.

Досліджуючи поняття житлової субсидії, зазначимо, що право на отримання соціальної допомоги має особа, яка опинилась у скрутних матеріальних умовах.

Програма житлових субсидій стала першою соціальною програмою, розробленою на засадах адресності, тобто з використанням механізму перевірки доходів (матеріального становища) домогосподарства-претендента. Програма спрямована на допомогу населенню щодо оплати житлово-комунальних послуг та палива в умовах значного зростання тарифів. Основним результатом програми було зупинення зростання заборгованості населення по оплаті житлово-комунальних послуг [9, с. 171]. Програму житлової субсидії, як і самі житлові субсидії, науковцем віднесено до системи соціального захисту населення, що, на нашу думку, не є слушним, оскільки соціальний захист передбачає систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства.

Метою призначення субсидій є забезпечення гідного життя людини та вирівнювання соціального становища тих осіб, які цього потребують, із тими особами, які можуть самостійно себе забезпечувати.

Підводячи підсумок зазначимо, що субсидія посідає досить значне місце у системі здійснення соціальної підтримки населення України та виступає важливою формою соціального забезпечення, оскільки: 1) виступає як складова інституту допомог і компенсаційних виплат у сфері соціального забезпечення поряд із такими видами допомог та компенсаційних виплат, як: соціальні пільги, соціальна підтримка, прийняття та реалізація важливих соціальних програм, надання різноманітних видів соціальної допомоги тощо, які спрямовані на забезпечення соціального захисту населення, яке цього потребує; 2) є своєрідною формою та засобом задоволення існуючих соціальних потреб окремих верст населення, шляхом забезпечення відповідного рівня соціального забезпечення, гарантування мінімального рівня існування людини у суспільстві; 3) є важливою формою взаємодії держави із простим населенням, розвиває соціальний діалог між органами державної влади та нужденним населенням; 4) за допомогою отримання субсидій певним чином забезпечується узгодження інтересів між різними соціальними групами, здійснюється певне вирівнювання громадян у реалізації принципу соціальної справедливості та соціального забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Павлова Л. О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні : дис. ... канд. економ. наук : 08.00 01. Львів, 2015. 230 с.
2. Масгрейв Ричард А., Масгрейв Пегги Б. Государственные финансы: теория и практика. Москва : Бизнес Атлас. 2009. 716 с.
3. Хренова Т. Ю. Щодо конституційного права людини на отримання житлової субсидії. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса 18- 19 січня 2019 р.). Одеса : Причорноморська фундація права, 2019. С. 56-58.
4. Изместьев А. В. Правовое регулирование социальной защиты населения Российской Федерации в жилищно-коммунальной сфере : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Омск : РГБ, 2006.

5. Мащенко М. А. Пивавар І. В. Державне регулювання соціального захисту населення. *Інноваційна економіка*. 2013. № 2. С. 177-182.

6. Михайловська М. І., Неліпович О. В. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 6. Т. 4. С. 255-260.

7. Якуненко Н. І. Аналіз ефективності системи державної соціальної допомоги в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2002. № 1. С. 15-22.

8. Рівень життя населення України / за ред. Л. М. Черенко. Київ : Консультант, 2006. 428 с.

9. Тімофєєва М. І. сутність соціального захисту населення. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2016. № 6 (230). С. 169-174.

Безпалько Максим Пилипович

Студент I курсу магістратури

Західноукраїнського національного університету

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Нові основи Стандарту шкільної освіти розроблені науковцями у 2016 році з урахуванням викликів, які постають сьогодні перед Україною. Вони «ґрунтуються на компетентнісному підході, що важливо для забезпечення якості освіти, і пропонують інструменти для перенесення цього підходу до навчальних програм» [1, с. 10]. Відмінність нового освітнього Стандарту від Державного стандарту 2011 р. полягала у тому, що: «Новий Стандарт освіти передбачав «вертикальну гнучкість», коли йдеться про розподіл навчального часу між предметами за навчальними циклами, і «горизонтальну гнучкість», яка мала на меті допомогти школі ефективно розпоряджатися навчальним часом, розподіляючи його з-поміж інших предметів, наприклад, за модульною технологією навчання [1, с. 15]. Предмети, що їх викладають по одній годині